

ZÁRÓJELENTÉS A „HANS-GEORG GADAMER FILOZÓFIAI HERMENEUTIKÁJA” CÍMŰ K 81997 OTKA-KUTATÁSHOZ

A három éves kutatás tervezett eredménye egy olyan tanulmányokat tartalmazó kötet volt, melynek írásai különböző formában Hans-Georg Gadamer filozófiai hermeneutikájának egyes, fontosabb szempontjait vizsgálják és gondolják tovább. *Hans-Georg Gadamer: Phänomenologie der ungegenständlichen Zusammenhänge* (Würzburg 2007) című könyvemben arra törekedtem, hogy Gadamer filozófiai főművének alapgondolatait kidolgozzam és kritikusan tárgyaljam. A gondolatmenetben több ponton jeleztem, hogy egyes témák külön vizsgálódást érdemelnének, viszont szétfeszítenék a könyv kereteit. A tervezett kutatás ezeknek a témáknak a vizsgálatát és kidolgozását tűzte ki célul, s a projekt keretében egyes tanulmányokban tervezte ezeket a kérdésköröket szélesebb elméleti összefüggésben vizsgálni. A célként kitűzött kötet ezeket a tanulmányokat tartalmazza, ahol az írásokat az köti össze, hogy különböző formában Hans-Georg Gadamer filozófiai hermeneutikájának örökségét igyekeznek megfogalmazni és továbbvinni. A tanulmánykötet a tervek szerint 9-10 tanulmányt tartalmaz, és terjedelme hozzávetőleg 250 oldal. Beszámolómban elsőként a tervezett kötethez kapcsolható eredményekről majd azt követően az ezen túlmenő eredményeket veszem számba.

A végül négy évre hosszabbított kutatás alapvető célját elérte, mivel a tervezett kötet szinte hiánytalanul elkészült. Az alkotói folyamatok pontos időbeli ütemezése a váratlan problémák gyakori felmerülése miatt általában nehezen tervezhető, s ez jelen esetben is így történt. Ezért nem sikerült teljesen tartani a kézirat elkészítésének tervét. Ahogy a megjelentetett publikációk mutatják, a 9-10 tanulmányt tartalmazó tervezett kötetből 9 tanulmány elkészült, 7 már megjelent, 2 nyomdában van, s ezért a tervezett kötet kézírata rövidesen lezárul. Az elkészült kilenc tanulmány a következő:

1. „Művészet és hermeneutika Gadamernél”
2. „Die Überlieferung der Gegenwart und die Gegenwart der Überlieferung. Heidegger und Gadamer über Tradition”
3. „Megértés mint utánalkotás? Schleiermacher és Gadamer”
4. „Reguláztalan tapasztalat. A tapasztalat értelmezése Gadamernél és Adornónál”
5. „L’être et l’apparence du texte : l’herméneutique de Gadamer”;
6. „Jaspers und Gadamer über Kommunikation und Dialog”
7. „Taylor értelmezésfogalma”
8. „Compréhension et histoire chez Dilthey” (várható megjelenés 2014. február)
9. „Entre traditions: compréhension et altérité” (várható megjelenés 2014. szeptember)

A kutatás eredményeivel kapcsolatban elsőként azt emelném ki, hogy nem pusztán egy kézirat létrehozása sikerült majdnem teljesen, hanem önmagukban megjelentethető tanulmányok születtek a projekt keretében. Külön szeretnék hangsúlyozni két publikációt, egyrészt a *Kontinentális filozófia a XX. században* című sikeresnek bizonyuló könyvet – mely egyébként egy másik OTKA-kutatásra megy vissza –, valamint az *Internationales Jahrbuch für Hermeneutik* című rangos nemzetközi folyóiratban publikált „Die Überlieferung der Gegenwart und die Gegenwart der Überlieferung. Heidegger und Gadamer über Tradition” című dolgozatot.

A kutatás fő céljának megfelelően a projekt végrehajtása két fő lépésre tagolódott. Az első két évben (2010-11) előmunkálatokat, anyaggyűjtést, forrásfeltárást végeztem, majd a harmadik és negyedik évet (2012-13) a tanulmányok megírása, tesztelése, továbbá a dolgozatok megvitatása magyar és külföldi szakértőkkel töltötte ki. Mivel a kézirattal nem jutottam el a nyomdakész végállapothoz, ezért a kiadó kiválasztása és a lektorálási feladatok elvégzése még hátravan, s ezekre jelenlegi becslésem szerint fél év múlva sor kerülhet. Reményeim szerint a megjelentetendő kötet érdeklődést kiváltó tudományos eredménye lesz a hazai filozófiai és tágabb kulturális életnek, melyet a felsőoktatásban szakirodalomként is lehet majd hasznosítani.

A tervezett kötetet is magába foglalóan kutatásom eredményeinek számszerű adatai a következők. A projekt során társszerzőként egy könyvet (Olay Csaba – Ullmann Tamás: *Kontinentális filozófia a XX. században*. L’Harmattan, Budapest 2011), szerkesztőként három kötetet (1. Olay Csaba (szerk.): *Idealizmus és hermeneutika. Tanulmányok Fehér M. István hatvanadik születésnapjára*. L’Harmattan,

Budapest 2010; 2. Boros Gábor – Olay Csaba – Tillmann Reiz (szerk.): *Filozófia, tudás, szociológia*. DUGPhil – NMFT, Budapest 2012; 3. Fehér M. István – Lengyel Zsuzsanna – Nyíró Miklós – Olay Csaba (szerk.): „Szót érteni egymással”. Hermeneutika, tudományok, dialógus. L’Harmattan, Budapest 2013) jelentettem meg, szerkesztőként előkészítettem egy angol-francia tanulmánykötetet (Jean-Claude Gens – Csaba Olay (szerk.): *Charles Taylor - Interpretation, modernity, and identity. Charles Taylor – Interprétation, modernité et identité*. Le Cercle herméneutique) és egy magyar tanulmánykötetet (Olay Csaba – Weiss János (szerk.): *A művésztől a tömegkultúráig*. L’Harmattan, Budapest). Négy nemzetközi konferenciát (1. Charles Taylor – Interpretation, modernity, and identity. Francia Intézet Budapest – CEU 2012. június 5-6.; 2. Gángó Gábor – Olay Csaba: Probleme der Weimarer Moderne. ELTE BTK – MTA FKI Budapest, 2013.01.15.; 3. Nietzsche und das 20. Jahrhundert. Francia-német-magyar konferencia. Institut Français Budapest. 2013.06.12-13.; 4. Olay Csaba – Markus Gabriel: „Dimensionen des Realismus”. ELTE BTK – Német-Magyar Filozófiai Társaság. 2013.11.28-29.) és három magyar konferenciát (1. Olay Csaba – Weiss János: *A művésztől a tömegkultúráig*. ELTE BTK 2012.02.16-17.; 2. Marosán Bence – Olay Csaba: Husserl – 100 év Eszmék I. ELTE BTK, Budapest, 2013.03.22-23.; 3. Olay Csaba – Prok Balázs – Varga-Jani Anna: *Kortársunk Kierkegaard. Hatások és perspektívák*. ELTE BTK. 2013.05.2-3.) szerveztem. Az ezek során folytatott diskusziókat bedolgoztam a tervezett tanulmánykötet és a további megjelentetett írások gondolatmenetébe. A kutatás során 7 német és francia, valamint 12 magyar tanulmányt jelentettem meg, 20 nemzetközi és 7 magyar konferencián adtam elő, valamint 2 külföldi és 3 magyar nyelvű egyetem meghívására tartottam előadást:

Tanulmányok

1. „A szabadság egyeteme és az egyetem szabadsága”; in: *Holmi*, 2010. augusztus 1077-80. o.
2. „Művészet és hermeneutika Gadamernél”; in: Olay Csaba (szerk.): *Idealizmus és hermeneutika. Tanulmányok Fehér M. István hatvanadik születésnapjára*. L’Harmattan, Budapest 2010. 245-270. o.
3. „Jaspers und Gadamer über Kommunikation und Dialog”; in: *Jahrbuch der Österreichischen Karl-Jaspers-Gesellschaft*. Jahrgang 24/2011. 57-77. o.
4. „Cura rei publicae. Öffentlicher Raum und Macht bei Hannah Arendt”; in: Wischke, M. (szerk.): *Freiheit ohne Recht? Zur Metamorphose von Politik und Recht*. Peter Lang, Frankfurt/M. 2011. 214-229. o.
5. „L’être et l’apparence du texte : l’herméneutique de Gadamer”; in: Mario G. Lombardo – Alberto Romele (szerk.): *L’effettività dell’ermeneutica. Puissance de l’herméneutique*. FrancoAngeli, Milano 2011. 54-65. o.
6. „A hangoltság fogalma Heideggernél”; in: Boros G. – Szalai J. (szerk.): *Az érzelmek filozófiája. Szisztematikus-történeti tanulmányok*. L’Harmattan – Magyar Daseinanalitikai Egyesület – Német-Magyar Filozófiai Társaság, Budapest 2011. 101-114. o.
7. „Reguláztalan tapasztalat. A tapasztalat értelmezése Gadamernél és Adornónál”; in: *Magyar Filozófiai Szemle* 2011/4, 50-66. o.
8. „A tömegtársadalom kultúrája a Frankfurter Iskola és Arendt gondolkodásában”; in: Lengyel Zsuzsanna – Jani Anna (szerk.): *A másik igazsága*. L’Harmattan, Budapest 2012. 109-128. o.
9. „A fogalom határai: negatív dialektika és dekonstrukció”; in: Nyíró Miklós (szerk.): *Filozófia mint de(kon)strukció: Heidegger és Derrida*. L’Harmattan – Magyar Filozófiai Társaság, Budapest 2012. 193-215. o.
10. „Art et culture de masse chez Adorno et Arendt”; in: *VERBUM. ANALECTA NEOLATINA* 2012 XIII/1, 18–31. o.
11. „Megértés mint utánalkotás? Schleiermacher és Gadamer”; in: Papp Zoltán (szerk.): *„Viharnak kitett szavak által”*. *Tanulmányok Bacsó Béla hatvanadik születésnapjára*. ELTE Bölcsészettudományi Kar, Budapest 2012. 153-164. o.
12. „Günter Figal: Erscheinungsdinge”; in: *ESTETIKA. The Central European Journal of Aesthetics*, XLIX/V, 2012, No. 2, 232–39. o.
13. „Szociológiai mozzanatok Heidegger az-ember elemzésében”; in: Olay Csaba – Boros Gábor – Tillmann Reiz (szerk.): *Filozófia, tudás, szociológia*. DUGPhil – NMFT, Budapest 2012. 211-222. o.
14. „A másik igazsága. Fehér M. István válaszol Olay Csaba kérdéseire”; in: Lengyel Zsuzsanna – Jani Anna (szerk.): *A másik igazsága*. L’Harmattan, Budapest 2012. 265-332. o.

15. „Taylor értelmezésfogalma”; in: Fehér M. István – Lengyel Zsuzsanna – Nyíró Miklós – Olay Csaba (szerk.): „Szót érteni egymással”. *Hermeneutika, tudományok, interkulturalitás*. L’Harmattan, Budapest 2013. 349-364. o.
16. „Die Überlieferung der Gegenwart und die Gegenwart der Überlieferung. Heidegger und Gadamer über Tradition”; in: *Internationales Jahrbuch für Hermeneutik* 2013. VII, 196-219. o.
17. „Karl Jaspers neoegzisztencialista nézőpontból”; in: *Erdélyi Múzeum* LXXV. kötet 2013/2. Füzet. 52-62. o.
18. „Öffentlichkeit bei Jaspers und Hannah Arendt”; in: A. Cesana (szerk.) *Kulturkonflikte und Kommunikation. Zur Aktualität von Jaspers’ Philosophie – Cross Cultural Conflicts and Communication. Rethinking Jaspers’s Philosophy Today*. Königshausen&Neumann, Würzburg 2013.
19. „Bibó a nemzeti és a politikai identitásról”; in: *Világosság* LII. évf. 2013 tavasz-nyár. 221-232. o.

Konferencia- és vendégelőadások (zárójelben a tartott előadás címe)

- Phenomenology and Anthropology of Friendship. Varsó, 2010 február 26-27. („Friend and enemy in Schmitt’s thought”)
- Les puissances de l’herméneutique. Verona, Université de Verone 2010 szeptember 9-11.
- 6. Jaspers Klingenthal-Symposium. Klingenthal (Elzász), 2010. szeptember 20-25. („Jaspers und Gadamer über Kommunikation und Dialog”)
- Emotions in a Cultural Context. Budapest, 2010. november 18-19. („Heideggers Analyse der Befindlichkeit”)
- Hermeneutika és demokrácia. Miskolc, 2010. december 13-14. („Pluralitás, nyitottság, értelmezés”)
- „Hannah Arendt’s Political Existentialism”, Budapest, CEU Department of Philosophy, Public Lecture, 2011. január 18.
- Konferencia Wessely Anna 60. születésnapjára; Budapest 2011, március 25-26. („Tömegkultúra és társadalom a Frankfurteri Iskola és Arendt gondolkodásában”)
- Une pensée de la structure. A l’occasion du centenaire de la mort de Dilthey (1833-1911). Lille, 2011. szeptember 15-16 („Histoire et compréhension chez Dilthey”)
- „Mass culture and mass society in the thought of Adorno and Hannah Arendt”. Vendégelőadás a Poznani Egyetem Kultúrtudományi Intézetében. 2011. október 26.
- Wissenssoziologie und Wissenschaftstheorie. A Német-Magyar Filozófiai Társaság konferenciája. Berlin 2011. október 27-28. („Heideggers Analyse des Man”)
- Journée d’études Arendt. Université Diderot – Párizs 7. 2012. január 26-27. („La conception arendtienne de l’action”)
- A művészettől a tömegkultúráig. Budapest, 2012. február 16-17. („Művészet és tömegkultúra a Frankfurteri Iskola és Arendt gondolkodásában”)
- ’Szót érteni egymással’. *Hermeneutika, tudomány, interkulturalitás*. Budapest 2012. május 24-25. („Taylor értelmezésfogalma”)
- (Re)Inventer la démocratie : les temps et les espaces politiques. Budapest 2012. május 25-26. („Le politique et l’espace public chez Hannah Arendt”)
- Charles Taylor – Interpretation, modernity, and identity. Budapest június 5-6 („Interpretation in Gadamer and Taylor”)
- 6. Internationales Klingenthal-Symposium über Karl Jaspers. Das Werk von Karl Jaspers im Kontext der europäischen Philosophie und Psychiatrie. Klingenthal (Elzász), 2012 szeptember 17-22 („Karl Jaspers aus neoexistentialistischer Sicht”)
- Érzelem, kogníció, társadalom. MTA Tudományos ülés 2012. november 14. („Világviszonyunk affektivitása: Husserl, Dilthey, Heidegger”)
- Filozófia és nemzetiszocializmus. Értelmezések és kontextusok. Miskolc, 2012. november 30-december 1. („Arendt és Schmitt a politikai fogalmáról”)
- Probleme der Weimarer Moderne. Budapest, 2013. január 15. („Benjamin über Massenkultur”)
- Les Traces de l’Etre: Heidegger en France et en Hongrie. Budapest, 2013. január 22-23. („Heidegger et le projet néoexistentialiste”)
- Workshop Husserl-Archiv Köln. 2013. április 12. („Die Affektivität unseres Weltverhältnisses”)
- World Congress of Philosophy. Athén, 2013. augusztus 4-10. („Jaspers and Arendt on Existence”)
- Herméneutique et interkulturalité. Macerata, 2013. szeptember 9-10. („Entre traditions: compréhension et alitérité”)

- Leben wir wirklich in einer Welt? Poznan, 2013. november 3-5. („Heideggers Weltbegriff“)
- Jaspers-Sartre-Tagung, Klingenthal 2013. október 16-18. („Jaspers und Sartre über Existenz“)
- Narratív érzelmek. Budapest, 2013. november 8. („Implicit és explicit nemzeti identitás“)
- Dimensionen des Realismus. Budapest, 2013. november 28-29. („Sinn und Voraussetzungen der Behandlung des Realismus bei Heidegger“)

A kutatási időszak további eredményei közé tartozik, hogy 2012 márciusában az Université de Bourgogne vendégtanára voltam Dijonban, ahol „Historizmus és hermeneutika” címmel tartottam kurzust, s ugyanez év márciusától a Centre herméneutique phénoménologique Université Paris IV Sorbonne tagja lettem. 2012 októberétől a *PHILOBIBLON – Transylvanian Journal of Multisiciplinary Research in Humanities* szerkesztőbizottságának tagja lettem. 2012 novemberét az Osztrák Cserszolgálat (ÖAD) ösztöndíjával a Bécsi Egyetemen töltöttem, 2013-ban májustól júliusig a freiburgi Albert Ludwig Egyetemen kutattam.

A kutatás egészének lehetővé tételéért köszönet illeti az OTKÁ-t, melynek tevékenységére a további minden adódó alkalommal felhívom lehetséges érintettek figyelmét.